

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 1 2 1 0 3 1 2

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 2 ====

Razčlemba izhodiščnega besedila

Torek, 24. avgust 2021 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Priloga z neumetnostnim besedilom in konceptni list sta na perforiranih listih, ki ju kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 20 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 90. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo in skladno s pravopisnimi pravili, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak). Osnutek zadnje naloge, ki ga lahko napišete na konceptni list, se pri ocenjevanju ne upošteva.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Konceptni list

Konceptni list

Empty rectangular box for writing.

Rdeči in beli brat

5 Glavna junaka *Črna plamena* sta Slovenec Josip Furlan in Italijan Giuseppe Pazzi, ki odraščata v Trstu in sta v fantovskih letih vzornika po vzoru Old Shatterhanda in njegovega rdečega brata Vinetouja. Kot piše v stripu, to ni naključje, kajti prvi prevod Karla Maya v slovenščino je v podlistkih izhajal prav v tržaškem časopisu *Edinost*. Podobnih zanimivih podatkov je v knjigi še veliko, od tega, kako je omenjeni d'Annunzio zasedel Reko, do znamenitega predavanja Ivana Cankarja leta 1912 v dvorani Ljudskega odra v Trstu. Vidimo lahko tudi prizore, kako so julija 1914 v Trstu izkrcali z ladje trupli prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegove žene Sofije ter ju v žalnem sprevedu odpeljali do železniške postaje in od tam z vlakom na Dunaj.

Naš dom

6 Tu je seveda tudi zgodba o tem, kako je Maks Fabiani leta 1902 izdelal, menda brezplačno, načrt za Narodni dom, ki so ga končali leta 1904. Prav takrat se je z ženo Noro v Trst preselil tudi James Joyce, ki je tu ostal petnajst kreativnih let. V to secesijsko palačo so se vselila številna tržaška slovenska in slovanska društva, od ruskih, hrvaških, čeških, srbskih ... Imeli so gledališče – v šestnajstih letih je bilo v njem kar 274 gledaliških predstav in več kot sto koncertov. V Narodnem domu so bili hranilnica (menda so se zaradi ognja, ko je divjal požar, stopili celo zlatniki), telovadnica, plesna dvorana, uredništvo časopisa *Edinost*, restavracija, kavarna in eleganten hotel Balkan.

7 Kaj je bil povod za požig tega lepega slovenskega doma? Kaj se je zgodilo tistega peklenškega dne? Kdo je bil Hugo Roblek, ki se je z ženo Pavlo znašel v tretjem nadstropju hotela Balkan, ko so ga zajeli plameni, in kakšna je bila usoda dveh mladih prijateljev, ki sta v središču zgodbe? *Črni plamen* je predvsem zgodba o zlu fašizma – o sovraštvu, ki tli do drugih narodov, ras in je žal še vedno tu.

(Prirejeno po: Irena Štaudohar: Komaj rojen, že goriš v ognju večera, Delo, 6. 8. 2020.)

5. Preberite del slovarskega sestavka iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika².

plámen¹-éna m (á é)

1. tok zelo segretega in svetečega plina, ki nastaja pri gorenju: iz kupa drv se je pokazal plamen; plamen je razsvetljeval okolico /.../; // ekspr. ogenj: plamen je zajel hišo; nenadoma je bila vsa soba v plamenu, plamenih je gorela

2. ekspr., z oslabilnim pomenom, navadno s prilastkom *poudarja pomen samostalnika, na katerega se veže*: v njenem srcu gori plamen hrepenenja, ljubezni; zanetili so plamen revolucije, upora

• ekspr. prižgala mu je plamen v srcu *vzbudila ljubezen, naklonjenost*; ekspr. bil je ves v plamenu *zanesen, navdušen, razvnet*; ekspr. iz oči ji švigajo plameni jeze *je zelo jezna, razburjena*

♦ teh. nevtralni, oksidativni plamen /.../; voj. metalec plamenov *orožje, ki pod pritiskom brizga gorečo snov*

- 5.1. V katerem pomenu je glede na slovarski sestavek rabljena beseda *plamen* v povedi »Tretje nadstropje hotela Balkan so zajeli plameni«?

Napišite številko pomena: _____

Iz slovarskega sestavka izpišite sopomenko, s katero bi lahko nadomestili besedo *plamen* v navedeni povedi.

_____

(2)

- 5.2. Opazujte glavo slovarskega sestavka. Kaj v njej izvemo o naglaševanju besede *plamen*, če to besedo sklanjamo?

_____

(1)

- 5.3. Iz sestavka izpišite primer rabe besede *plamen* kot strokovnega izraza ali termina.

Izpis strokovnega izraza: _____

V katerem delu slovarskega sestavka je zapisan ta izraz?

_____

(2)

(5 točk)

6. V 4. odstavku izhodiščnega besedila avtorica zapiše, da sta pesmi »najboljša intonacija za filmsko zgodbo«.

6.1. S katero sobesedilno ustrezno domačo sopomenko bi lahko nadomestili podčrtano besedo *intonacija*? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- A pesem, skladba
- B sozvočje
- C uvod, začetek
- Č upevanje

(1)

6.2. V izhodiščnem besedilu je beseda intonacija rabljena v prenesenem pomenu. Obkrožite pravilno možnost ob poševnici.

V izhodiščnem besedilu gre za preimenovanje ali metonimijo/prispodobo ali metaforo.

(2)

6.3. V povedi obkrožite pravilni možnosti ob poševnicah.

Izhodiščno besedilo spada/ne spada med publicistična besedila, zato je raba besed s prenesenim pomenom v njem pričakovana/nepričakovana.

(1)

(4 točke)

7. Kako bi v zbornem jeziku pravilno izgovorili naslednje dele besed? Izgovor obkroženih delov zapišite v oglati oklepaj.

podlístek [ ], [ ]

brezplačno [ ]

prostovoljci [ ]

obiskovalci [ ]

fantovski [ ]

vzornik [ ]

povod [ ]

(4 točke)

8. Preberite spodnjo poved in rešite nalogo.

V tržaškem Narodnem domu so bili hranilnica, telovadnica, plesna dvorana, uredništvo časopisa Edinost, restavracija, kavarna in eleganten hotel Balkan.

Iz povedi izpišite:

- besedo z neobstojnim polglasnikom: _____,
- eno besedo z naglašnim ozkim e: _____,
- besedo z naglašnim ozkim o: _____,
- besedo z nezapisanim polglasnikom pred r: _____,
- besedo, v kateri črko v izgovorimo kot [u]: _____,
- vse brezglasnice: _____.

(3 točke)

9. 9.1. Tvorjenkam iz besedila določite besedotvorna obrazila in jim določite vrsto.

Besede, iz katerih so tvorjenke nastale	Tvorjenka	Besedotvorno obrazilo	Vrsta tvorjenke
risati, roman	risoroman		
oblikovati	sooblikovati		
edin	Edinost		
pet in dvajset	petindvajset		

(6)

9.2. Po zgledu tvorjenke *risoroman* spodnjima besednima zvezama napišite sopomensko tvorjenko.

Besedna zveza	Sopomenska tvorjenka
grafični roman	
roman v stripu	

(2)
(8 točk)

10. Pojasnite, zakaj besede *risoroman* v Slovarju slovenskega knjižnega jezika² ne najdemo.

(1 točka)

11. V izhodiščnem besedilu so lastna imena *Trst*, *Reka* in *Dunaj* zapisana v podomačeni obliki. Obkrožite črko pred ustrezno trditvijo.

- A Lastna imena *Trst*, *Reka* in *Dunaj* pišemo podomačeno, ker v teh mestih živijo Slovenci.
- B Lastna imena *Trst*, *Reka* in *Dunaj* pišemo podomačeno, ker so bili Slovenci s temi mesti zgodovinsko, kulturno in prostorsko povezani.
- C Lastna imena *Trst*, *Reka* in *Dunaj* pišemo podomačeno, ker se v takem zapisu pojavljajo v slovenski književnosti.
- Č Lastna imena *Trst*, *Reka* in *Dunaj* bi morali pisati v izvirnih jezikih (Trieste, Rijeka, Wien), saj mesta ne ležijo v Sloveniji.

(2 točki)

12. Iz lastnega imena *Trst* tvorite poimenovanje za prebivalca, iz lastnega imena *Srečko* pa svojilni pridevnik. Tvorjeni besedi uporabite v povedi, pri čemer naj se poved ne začne z besedama, ki ste ju tvorili.

Poved: _____
_____

(3 točke)

13. 13.1. V besednih zvezah obkrožite zaimke. Določite jim vrsto, tako da v ustrezni stolpec vpišete znak X.

	Samostalniški zaimek	Pridevniški zaimek
njegova epska saga		
o tem dogodku		
po kakšnem zgodovinskem dogodku		
je bilo v njem kar 274 predstav		

(4)

13.2. V povedi poiščite naslonsko obliko zaimka. Tvorite novo smiselno poved, v kateri boste uporabili navezno obliko tega zaimka.

Kdo je bil Hugo Roblek, ki se je z ženo Pavlo znašel v tretjem nadstropju hotela Balkan, ko so ga zajeli plameni, in kakšna je bila usoda dveh mladih prijateljev, ki sta v središču zgodbe?

_____
_____

(2)

(6 točk)

14. Opazujte poved, v kateri sta zapisana dva členka.

Menda so se zaradi ognja, ko je divjal požar, stopili celo zlatniki.

14.1. Obkrožite ustrezno možnost ob poševnicah.

Členek *menda* izraža gotovost/verjetnost, členek *celo* pa stopnjevanje/izvzemanje.

(2)

14.2. Če členku *celo* spremenimo naglasno mesto, se spremeni besedna vrsta. Spremenite naglasno mesto v besedi in jo uporabite v novi povedi.

Nova poved: _____

V katero besedno vrsto spada beseda s spremenjenim naglasnim mestom?

_____

(3)

14.3. V katerem razmerju sta prvotna in nova/spremenjena beseda? Obkrožite ustrezno možnost ob poševnicah.

Besedi sta večpomenki/enakopisnici/enakoglasnici/sopomenki.

(1)

(6 točk)

15. Opazujte poved.

Ivan Cankar je z njegovo pomočjo postal nesmrtni stripovski superjunak.

15.1. V povedi s podčrtovanjem določite stavčne člene in njihove dele.

(3)

15.2. Opazujte povedek zgornje povedi. Obkrožite ustrezno možnost ob poševnici.

Zloženi povedek v povedi vsebuje polnopolnomenški/nepolnopolnomenški glagol *postati*, ki ga dopolnjuje povedkovo določilo/povedkov prilastek.

(2)

(5 točk)

16. Opazujte poved.

Slovenci nimamo tradicije, da bi po kakšnem zgodovinskem dogodku ali osebnostih, ki so jih sooblikovale, posneli res dober, napet film, ki bi vznemiril in navdušil našo identiteto.

Kako je poved zgrajena? Obkrožite črko pred ustrezno S-strukturo.

A $\frac{S}{S} + S \frac{S}{S} \frac{S}{S}$

C $\frac{S}{\frac{S}{2}} \frac{S}{\frac{S}{2}} S$

B $\frac{S}{\frac{S}{2}} \frac{S}{\frac{S}{2}} S + S$

Č $\frac{S}{\frac{S}{2}} \frac{S}{\frac{S}{2}} \frac{S}{\frac{S}{2}} S + S$

(3 točke)

17. Oglejte si spodnje povedi in rešite naloge.

Strip Črni plamen se začne s poezijo pesnikov, ki sta si neverjetno različna. Prvi je namreč Srečko Kosovel in njegova pesem Ekstaza smrti kot slutnja ognja, ki je v prejšnjem tisočletju zajel staro celino. Drugi pa je italijanski ekscentrik in začetnik fašistične estetike Gabriele d'Annunzio, avtor bojne pesmi Bojevnikov spev.

17.1. V katerem pomenskem razmerju sta 1. in 2. poved?

Povedi sta v _____ razmerju.

(1)

17.2. Katera beseda iz 2. povedi to pomensko razmerje neposredno izraža?

_____

(1)

17.3. Katero pomensko razmerje poudarja členek *pa* v 3. povedi?

_____

(1)

17.4. Prva poved vsebuje odvisnik. Pretvorite ga v sopomensko besedno zvezo in poved ponovno napišite.

Poved: _____

_____

(2)

(5 točk)

Blank writing area with horizontal lines and a box for the number of words.

Število besed: